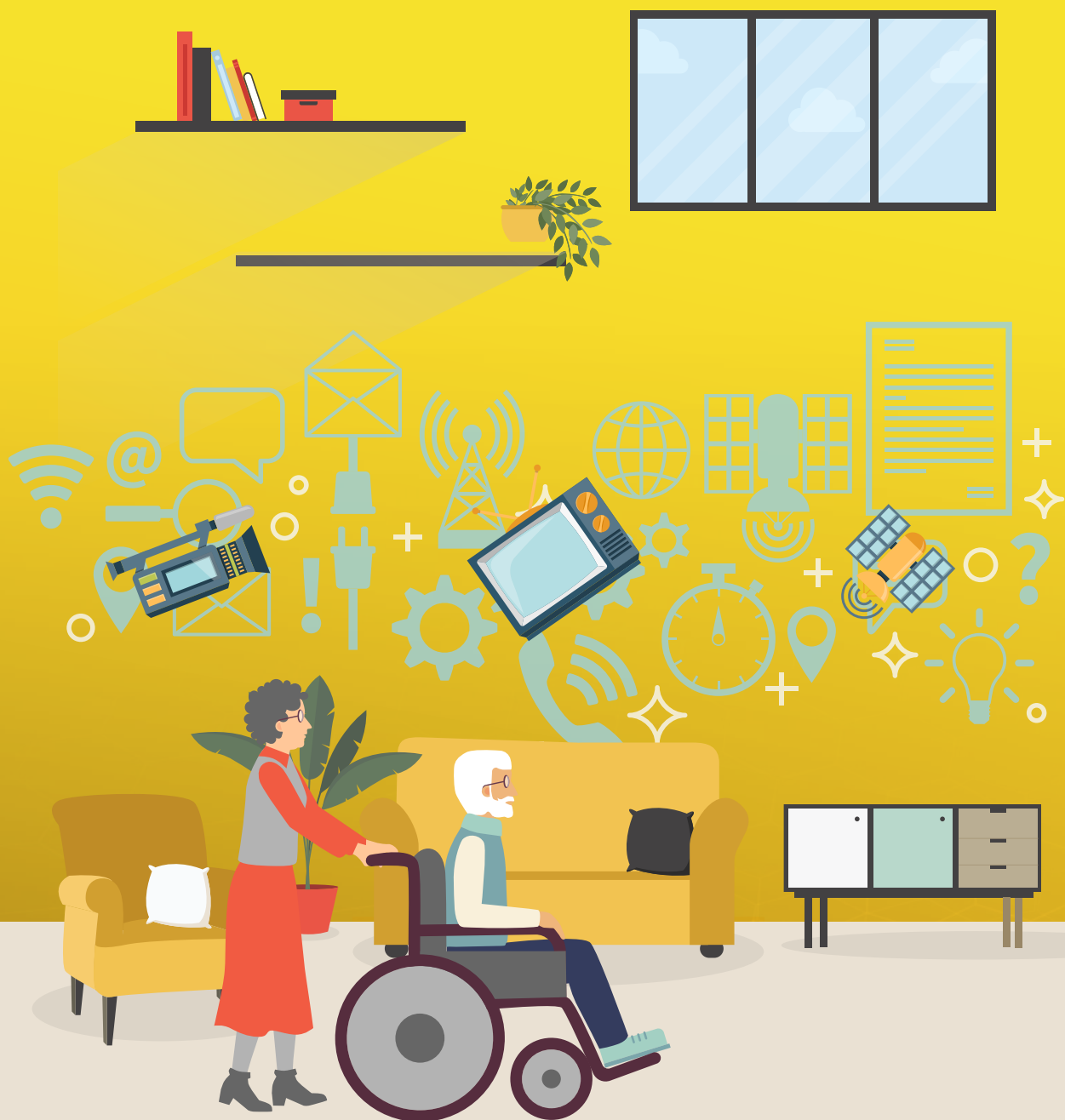

บทความวิจัย/บทความวิชาการ

คนพิการกับการเข้าถึงหรือรับรู้ และใช้ประโยชน์จากกิจการโทรทัศน์

PERSONS WITH DISABILITIES AND THE ACCESS, RECEIVE OR UTILIZE THE TELEVISION SERVICES

ตรี บุญเจือ
Tri Bunchua

สำนักสืบเรื่องร้องเรียนและคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์
สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ
กรุงเทพฯ 10400

Broadcasting Consumer Protection Bureau, Office of the National Broadcasting
and Telecommunications Commission, Bangkok 10400 Thailand

Corresponding E-mail : tri.b@nbtc.go.th, trio_th@hotmail.com

Received Date September 24, 2018
Revised Date October 9, 2018
Accepted Date December 4, 2019

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “คนพิการกับการเข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากกิจการโทรทัศน์” เป็นการศึกษาข้อมูล ข้อเท็จจริง จากเอกสารและการรวบรวมประสบการณ์ด้านการทำงานในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการ โดยการศึกษาได้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันของเรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ได้อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป โดยมีทั้งด้านการกำหนดนโยบายและกฎหมายของหน่วยงานภาครัฐที่กำหนดให้กิจการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัลต้องจัดให้มีบริการที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ของคนพิการและคนด้อยโอกาส ได้แก่ เสียงบรรยายภาพ คำบรรยายแทนเสียง และล่ามภาษามือในรายการทั่วไป รวมทั้งด้านการมีรายการเฉพาะสำหรับคนพิการ อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิดังกล่าว ย่อมต้องมีการบูรณาการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม โดยได้นำเสนอข้อเสนอแนะเป็นแนวคิดที่ต้องตอบสนองความต้องการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านกิจการโทรทัศน์เป็น 3 มิติ คือ 1) มิติของคนพิการในการเป็นผู้เสพสื่อโทรทัศน์ โดยคนพิการต้องการเสพสื่อโทรทัศน์ทุกประเภทและทุกรูปแบบในเวลาที่หลากหลายเช่นเดียวกับคนทั่วไป 2) มิติของการเป็นผู้ร่วมผลิตสื่อที่สื่อสารมวลชนควรคำนึงถึงและรับรู้เกี่ยวกับคนพิการ และ 3) มิติของสังคมที่ต้องสร้างสังคมให้คนพิการอยู่ในทุก ๆ ส่วนย่อยของสังคม

คำสำคัญ : คนพิการ การเข้าถึง การรับรู้ การใช้ประโยชน์ กิจการโทรทัศน์

Abstract

The article “Persons with disabilities and the access, receive or utilize the television services” was conducted from the study by collecting data and facts from documents and experiences in working with the promotion and protection of the right of persons with disabilities. The study demonstrated the relation between the promotion and protection of the rights of persons with disabilities to be able to access, receive or utilize the television programmes as equal to the general audiences. Not only policy and regulation making from state agencies that prescribe all terrestrial digital television stations shall provide sign language interpreter, caption service and audio description in general programmes but also producing specific programmes for persons with disabilities are two issues explored. Suggestions are concluded in three dimensions: 1) persons with disabilities are television audiences that need to access every kind and category of television programmes as equal as other people 2) media producers should consider and understand persons with disabilities and 3) Society should build up society that has persons with disabilities as part of society.

Keywords : Persons with disabilities, Access, Receive, Utilize, Television services

คนพิการกับการเข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากกิจการโทรทัศน์

1. ความป็นมา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียกร้องให้มีการเพิ่มสิทธิ เสรีภาพ ใหม่ ๆ และความเสมอภาค อีกทั้งสิทธิ เสรีภาพของบุคคลในการสื่อสาร สิทธิในการรับทราบข้อมูลข่าวสารและ คำชี้แจงของรัฐบาล สิทธิในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารโดยชอบด้วยกฎหมาย เช่น ในมาตรา 39 40 และ 41 โดยเฉพาะในมาตรา 40 ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในระบบการสื่อสารมวลชนของประเทศ อย่างมาก โดยกำหนดให้คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ และให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรร คลื่นความถี่และกำกับดูแลการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยการดำเนินการดังกล่าวต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่น รวมทั้ง การแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ซึ่งแนวคิดดังกล่าวยังคงมีผลต่อเนื่อง แม้ประเทศไทยจะมีรัฐธรรมนูญใหม่ หลังจากนั้นแล้วอีก 2 ฉบับ

การส่งเสริมการให้บริการแก่คนพิการ ผู้สูงอายุ และคนด้อยโอกาส ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสื่อกระจายเสียงและโทรทัศน์ มีหน่วยงานหลักที่มีบทบาทหน้าที่ในการ ดำเนินการ เช่น คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เป็นต้น ทั้งนี้ หน่วยงานต่าง ๆ มีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน แต่เป็นการดำเนินงานที่สนับสนุนและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อประโยชน์สูงสุดของคนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสในประเทศ ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและมีสิทธิเท่าเทียมกันในสังคม อย่างไรก็ตาม ในระยะแรกการรับรองสิทธิด้านสื่อสารมวลชนในทางปฏิบัติ คนพิการยังขาดโอกาสในการเข้าถึงจากการที่ไม่มีบริการที่ส่งเสริมให้เกิดโอกาสทางการเข้าถึงของคนพิการ แต่ละประเภท โดยเฉพาะความพิการที่เป็นข้อจำกัดทางการสื่อสาร เช่น คนพิการทางสายตาไม่สามารถเข้าถึง สื่อสิ่งพิมพ์ หรือสื่อโทรทัศน์ได้ ส่วนคนพิการทางการได้ยิน ไม่สามารถเข้าถึงสื่อวิทยุได้ และยังประสบปัญหา ในการติดตามข้อมูลข่าวสารทางสื่อโทรทัศน์ เนื่องจากใช้การสื่อสารด้วยภาษามือเป็นหลัก แต่รายการโทรทัศน์ ที่มีล่ามภาษามือถ่ายทอดคำพูดให้เข้าใจข้อมูลมีเพียงบางรายการเท่านั้น นอกจากนี้ ในอีกมิติหนึ่ง การเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารของคนพิการมีข้อจำกัดเพราะรายการที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับคนพิการมีจำนวนน้อย

ในด้านกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีการออกพระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่ และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2553 กำหนดให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม แห่งชาติ หรือ สำนักงาน กสทช. เพื่อทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและจัดทำแผนแม่บทกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ กำหนดลักษณะและประเภทของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พิจารณานุญาต และกำกับดูแลการใช้คลื่นความถี่เพื่อกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ จัดตั้งกองทุนพัฒนากิจการ กระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์เพื่อประโยชน์สาธารณะ ฯลฯ รวมทั้งกำกับดูแลกิจการกระจายเสียงและกิจการ โทรทัศน์ตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ซึ่งมีข้อกำหนด ชัดเจนโดยมาตรา 36 ให้ กสทช. กำหนดมาตรการพื้นฐานบางประการ เพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตจัดให้มีบริการ ที่เหมาะสม เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการและคนด้อยโอกาสให้เข้าถึงหรือรับรู้ และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ได้อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป ซึ่งบริการที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ของคนพิการและคนด้อยโอกาสตามวรรคหนึ่ง อาจหมายรวมถึงบริการ กระจายเสียงที่ออกอากาศรายการอ่านหนังสือเต็มเวลา หรือบริการโทรทัศน์ที่จัดให้มีล่ามภาษามือ บริการ คำบรรยายเป็นอักษรวิ่งหรือบริการคำบรรยายเป็นเสียง สำหรับรายการที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารสาธารณะ เพื่อประโยชน์รวมทั้ง กสทช. อาจกำหนดมาตรการส่งเสริมใด ๆ เพิ่มเติม และรับฟังความคิดเห็นหรือเปิดโอกาส ให้คนพิการและคนด้อยโอกาสมีส่วนร่วม

ดังนั้น คนพิการจึงควรได้รับการคุ้มครองสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปสื่อดังกล่าวอย่างแท้จริง โดยสมควรศึกษาว่าคนพิการได้รับการคุ้มครองสิทธิตามที่กำหนดในกฎหมาย หรือที่ควรหรือไม่

2. วัตถุประสงค์และวิธีการศึกษา

บทความเรื่องคนพิการกับการเข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากกิจการโทรทัศน์ เป็นการศึกษาข้อมูลข้อเท็จจริง จากเอกสารที่เป็นเอกสารของหน่วยงานราชการ งานวิจัย และเอกสารหลักการวิชาการของต่างประเทศ และการรวบรวมประสบการณ์ด้านการทำงานในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ได้อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไปของสำนักงาน กสทช. ซึ่งเป็นการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมกับผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์และผู้บริโภคกลุ่มคนพิการ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ ประเมิน และนำไปใช้ประโยชน์ โดยยึดหลักการเข้าถึง เข้าใจ และพัฒนา ให้เกิดประโยชน์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการดังกล่าว

การศึกษามีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาบริบททางกฎหมาย นโยบาย ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการ ให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ได้อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป
- 2) เพื่อวิเคราะห์ ประเมิน และนำไปใช้ประโยชน์ รวมทั้ง จัดทำข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการดังกล่าว

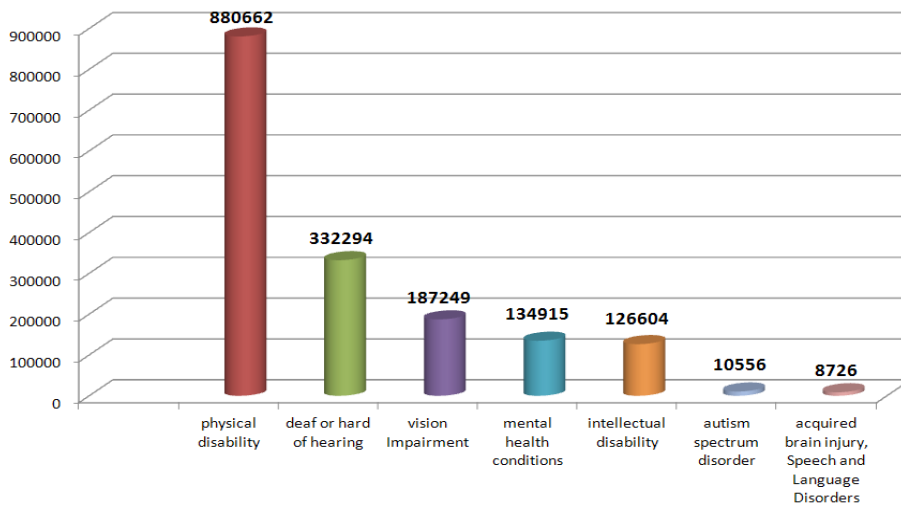
3. ผลการศึกษา

3.1 การศึกษาข้อมูลเพื่อการเข้าถึง

3.1.1 คนพิการกับสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

คนพิการ หมายถึง บุคคลซึ่งความสามารถถูกจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และการมีส่วนร่วมทางสังคมได้โดยวิธีการทั่วไป เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญาหรือการเรียนรู้ และมีความต้องการจำเป็นพิเศษด้านต่าง ๆ

เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตและมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2018) ได้ระบุว่าโลกเรามีประชากรมนุษย์ 7 พันล้านคน โดยมีประชากรที่มีความพิการทางการเห็นประมาณ 285 ล้านคน ซึ่งในจำนวนดังกล่าวมี 39 ล้านคนตาบอดสนิท ส่วนอีก 246 ล้านคน เป็นบุคคลที่มีการมองเห็นเลือนราง (สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย, 2556) ส่วนคนพิการด้านการได้ยินมีประมาณร้อยละ 1 ของประชากร ซึ่งหมายความว่า มีจำนวนคนหูหนวกประมาณ 7 ร้อยล้านคนทั่วโลก สำหรับประเทศไทย สถิติคนพิการแยกตามลักษณะความพิการดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 ภาพแสดงสถิติข้อมูลคนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ

ที่มา : กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2561)

การพิจารณากลุ่มเป้าหมายนั้น คนพิการอาจแบ่งได้เป็น 7 ประเภท โดยจะมุ่งเน้นการศึกษาไปที่คนพิการ 2 กลุ่ม คือ คนพิการทางด้านการเห็น และคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายข้างต้น เนื่องจากทำให้เกิดข้อจำกัดทางด้านการเข้าถึงกิจการโทรทัศน์ ซึ่งประกอบด้วยภาพและเสียงโดยตรง ซึ่งจะต้องคุ้มครองมิให้มีการละเมิดสิทธิ ทั้งนี้การส่งเสริมให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารจะมีความต้องการเทคโนโลยีเฉพาะมากกว่ากลุ่มความพิการอื่น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประเภทความพิการ ข้อจำกัด และบริการเพื่อการเข้าถึงสื่อ/สื่อที่เหมาะสม

ความพิการ	ข้อจำกัด	บริการเพื่อการเข้าถึงสื่อ / สื่อที่เหมาะสม
หูหนวก	ไม่ได้ยินเสียง อ่านได้ช้า ไม่เข้าใจประโยคซับซ้อน	- สำภาษามือ (Sign Language) - คำบรรยายแทนเสียง (Caption)
ตาบอด	ไม่เห็นภาพ ได้ยินแต่เสียง	- เสียงบรรยายภาพ (Audio Description)
การเคลื่อนไหว / ร่างกาย	บางคนไม่สามารถกดเปลี่ยนช่องได้	- รีโมทคอนโทรลสำหรับทุกคน (Universal Remote Control)
สติปัญญา	เข้าใจ เรียนรู้ และจดจำได้จำกัด	- ไม่จำเป็นต้องสามารถรับสื่อที่เป็นดนตรีดัง ๆ หรือสื่อดูความมีการเคลื่อนไหวชัดเจน
จิต	ระดับความพิการส่งผลต่อความเข้าใจและรับรู้	- ไม่จำเป็นต้องสามารถรับสื่อทั่วไปได้
ออกสติก	พัฒนาการส่งผลต่อความเข้าใจและรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ	- ไม่จำเป็นต้องสามารถรับสื่อทั่วไปได้

สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคนพิการในทฤษฎีของผู้เขียนนั้นไม่ได้แปลกแยกไปจากประชาชนทั่วไป แม้คนพิการจะจัดอยู่ในกลุ่มคนพิเศษที่ควรเปิดพื้นที่ในการเข้าถึงสื่อในรูปแบบเฉพาะ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าต้องแยกคนพิการออกจากการรับชมรายการของคนทั่วไปทั้งหมด การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคนพิการจำเป็นต้องได้รับข้อมูลข่าวสารเช่นเดียวกับคนทั่วไป ความเท่าเทียมเป็นประเด็นสำคัญ โดยสื่อวิทยุและโทรทัศน์นั้นมุ่งไปที่คนพิการทางการเห็น (คนตาบอด คนสายตาสั้น) และคนพิการทางการได้ยิน หรือสื่อความหมาย (คนหูหนวก คนหูตึง) เป็นกลุ่มเป้าหมายแรก ความจำกัดทางร่างกายเช่นนี้ไม่ได้ทำให้คุณค่าความเป็นคนลดลงไปแต่อย่างใด ดังนั้น การผลิตสื่อไม่จำเป็นต้องผลิตสื่อเฉพาะคนพิการเพียงอย่างเดียว แต่ทำอย่างไรก็ได้ที่จะอำนวยความสะดวกที่จะทำให้คนพิการเข้าถึงรายการต่าง ๆ เหล่านั้น

สำหรับประเทศไทยแม้ว่าจะเข้าสู่ยุคสื่อดิจิทัลอย่างเต็มตัว จนถือได้ว่าเป็นประเทศที่ประชาชนคุ้นเคยกับสื่อดิจิทัลมากเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก แต่ผู้ที่มีข้อจำกัดทางร่างกายก็ยังคงเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ยากลำบาก หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ สำนักงาน กสทช. แม้จะมีนโยบายหรือมาตรการในการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์จัดให้มีบริการสำหรับคนพิการ รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี หรือนวัตกรรม เพื่อช่วยให้คนพิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ การสร้างความตระหนัก และความตื่นตัวในการรักษาสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารว่าเป็นสิทธิของคนทุกกลุ่ม แต่ความก้าวหน้าในการบริการเหล่านี้ยังไม่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด

เมื่อพิจารณาความเท่าเทียมกันระหว่างคนทั่วไปกับคนพิการเพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมักจะถูกจำแนกออกเป็น 2 ประเด็นสำคัญ คือ การมีสื่อเป็นการเฉพาะ และการเข้าถึงบริการทั่วไป ซึ่งเทคโนโลยีและเนื้อหาของสื่อที่ต้องการนำเสนอไปยังผู้รับสื่อที่เป็นคนพิการนั้นจะมีความแตกต่างหรือควรที่จะเท่ากันกับสื่อที่ส่งลงไปยังคนปกติทั่วไป

การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อช่วยให้คนพิการสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ได้อย่างสะดวกและรวดเร็วและเทคโนโลยีสื่อสารที่เหมาะสมกับคนพิการ จะทำให้คนพิการเองได้เรียนรู้และปรับตัวให้มีความสามารถในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีนั้น ๆ ได้ อย่างไรก็ตาม หากเนื้อหาข้อมูลข่าวสารที่คนพิการได้รับไม่ได้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมถึงการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศที่ขาดความเข้าใจในการเสริมสร้างความเท่าเทียม และแนวคิดการออกแบบสำหรับทุกคน (Universal design) เทคโนโลยีสารสนเทศนั้นก็ยังคงสร้างข้อจำกัดในการใช้ประโยชน์ที่จะให้ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้เพราะขาดเทคโนโลยีสื่อสาร

3.1.2 ทฤษฎีการสื่อสารมวลชนที่เกี่ยวข้อง

ด้านสื่อสารมวลชนคนพิการนั้นยังขาดโอกาสในการเข้าถึงจากการที่ไม่มีบริการที่ส่งเสริมให้เกิดโอกาสในการเข้าถึงของคนพิการแต่ละประเภท โดยเฉพาะความพิการที่เป็นข้อจำกัดทางการสื่อสาร เช่น คนพิการทางสายตาไม่สามารถเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่อโทรทัศน์ได้ ส่วนคนพิการทางการได้ยินไม่สามารถเข้าถึงสื่อวิทยุได้ และยังประสบปัญหาในการติดตามข้อมูลข่าวสารทางสื่อโทรทัศน์ เนื่องจากใช้การสื่อสารด้วยภาษามือเป็นหลัก แต่รายการโทรทัศน์ที่มีล่ามภาษามือถ่ายทอดคำพูดให้เข้าใจข้อมูลมีเพียงบางรายการเท่านั้น ในขณะเดียวกัน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคนพิการมีข้อจำกัดเพราะรายการที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับคนพิการมีจำนวนน้อย ตรี บุญเจือ (2558) เห็นว่าการที่รัฐเน้นการสร้างความเป็นสมัยใหม่ (Modernism) ได้สร้างความทุกข์ยากและความเจ็บปวดที่ไม่ได้มีการบอกกล่าวล่วงหน้าเอาไว้กับผู้ที่มีข้อจำกัดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสภาพพื้นที่ห่างไกลเมือง เศรษฐกิจ (ความยากจน) ความรู้ และความพิการ (ทั้งทางร่างกายและจิตใจ) ก่อให้เกิดการกดขี่จากนายทุน และการกีดกันผู้ที่มีข้อจำกัดต่าง ๆ ออกไปจากปริมณฑลสาธารณะ โดย Baudrillard (1929 - 2007) อ้างถึงใน ตรี บุญเจือ (2558) เห็นว่าเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นและก่อให้เกิดความสามารถในการผลิตซ้ำทั้งสินค้าที่เป็นวัตถุและสินค้าเชิงวัฒนธรรม ความสามารถในการผลิตซ้ำได้อย่างไม่จำกัดนี้ทำให้เกิดสังคมเกินจริง (Hyper-reality society) ซึ่งเต็มไปด้วยสิ่งจำลอง (Simulacrum) จนไม่สามารถที่จะแยกระหว่างของจริงกับสิ่งจำลองได้ เลียวตาร์ด Lyotard (1924 - 1998) อ้างถึงใน ตรี บุญเจือ (2558) ชี้ว่าการเปลี่ยนจากยุคทุนนิยมไปสู่ยุคสังคมสื่อ รวมไปถึงสังคมบริโภคนิยมที่ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ในการสร้างความชอบธรรมให้แก่ความรู้ สื่อนำเสนอแต่เรื่องเล่าใหญ่ (Grand narrative) แนวคิดดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับความหลากหลายที่ต้องการจุดร่วมในการอยู่อาศัยท่ามกลางสังคมอย่างมีความสุข

การสื่อสารเพื่อการพัฒนาเป็นกลุ่มทฤษฎีเหล่านี้มุ่งเสนอให้สื่อช่วยส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่าง ๆ โดยมองเห็นว่าการพัฒนา ก็คือการทำให้ทันสมัย เป็นความมั่นคง คือ

เสรีภาพ ซึ่งกลุ่มสิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี กลุ่มพิทักษ์สิ่งแวดล้อม กลุ่มเรียกร้องประชาธิปไตยในประเทศคอมมิวนิสต์ หรือประเทศเผด็จการ ได้ใช้สื่อเพื่อรณรงค์ต่าง ๆ นำไปสู่การจุดประกายแนวคิดของการสื่อสารภายใต้กรอบการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบบใหม่ ซึ่งรู้จักกันในนาม กระบวนทัศน์ทางเลือกของการสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม โดยมุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาหนทางที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน สังคมประเทศ หรือระดับโลกต่อไป

3.1.3 หลักการและกฎหมายเกี่ยวกับการส่งเสริมคนพิการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

การส่งเสริมเทคโนโลยีสื่อสารเพื่อเน้นความเท่าเทียมแก่คนพิการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านกิจการโทรทัศน์นั้น เป็นเรื่องที่มีการดำเนินการกันทั่วไปในหลายประเทศ รวมถึงองค์การระหว่างประเทศ International Telecommunication Union (ITU) เองก็ได้มีข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง เรียกว่า “Accessibility to broadcasting services for persons with disabilities” เพื่อให้ประเทศต่าง ๆ ได้นำข้อเสนอแนะด้านเทคนิค เทคโนโลยี ดังกล่าวไปปรับใช้ในการกำหนดมาตรฐานและเกณฑ์ต่าง ๆ ในประเทศของตน ประกอบกับองค์การสหประชาชาติก็ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการอย่างกว้างขวาง มีการติดต่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างประเทศองค์การสมาชิกอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนการรณรงค์เรื่องสิทธิและความเท่าเทียมกันในสังคมเพื่อคนพิการ เพื่อวัตถุประสงค์ในการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือตัวเอง การเพิ่มพูนสมรรถภาพทางกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมของคนพิการ และเสริมสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกันระหว่างคนพิการและคนทั่วไป (International Telecommunication Union, 2018)

หลายประเทศให้ความสำคัญและเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการให้บริการดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและเสมอภาค ซึ่งถือว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนควรจะได้รับบริการอย่างทั่วถึง สิ่งที่เห็นได้ชัดอีกประการหนึ่งคือ กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย แคนาดา กลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป เป็นต้น มีความก้าวหน้าในการพัฒนาบริการและเทคโนโลยีที่จะอำนวยความสะดวกเพื่อให้คนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากกว่ากลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา เนื่องจากกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วมีความพร้อมทั้งในเรื่องของงบประมาณและบุคลากรที่จำเป็นในการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมีการกำหนดกฎหมาย นโยบายในการให้บริการด้านกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์อย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งบางประเทศให้ความสำคัญกับเทคโนโลยี เช่น บริการเสียงบรรยายภาพ (Audio Description) : AD มีการเริ่มดำเนินการในยุโรป โดยใช้ Broadcast-Mix ในการส่งสัญญาณเพิ่มเติมจากช่องสเตอริโอ (Stereo channel) ต่อมามีการพัฒนาโดยใช้เครื่องรับดิจิทัล (Digital Receivers) ซึ่งสามารถใช้งานได้ทั้งช่องสัญญาณ Mono AD (Mono AD channel) และช่องสัญญาณออดิโอ (Existing Audio) และภายหลังประเทศอังกฤษ ได้พัฒนาต่อยอดเป็น Receiver-Mix แล้วจึงพัฒนาเป็นนโยบายและหลักเกณฑ์ให้ผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์ จัดให้มีบริการส่งเสริมคนพิการโดยเทคโนโลยีต่อไป เช่น บริการคำบรรยายแทนเสียง (Closed Caption) : CC แต่ดั้งเดิมเป็นชื่อเรียกมาตรฐานในการนำเอาคำบรรยายที่เป็นข้อความมาเข้ารหัสแล้วใส่รวมเข้าไปกับสัญญาณโทรทัศน์ในระบบ NTSC ที่ใช้กันในประเทศสหรัฐอเมริกา การแสดงผลที่หน้าจอโทรทัศน์จะกระทำโดยตัวถอดรหัสที่อยู่ใน

เครื่องรับโทรทัศน์หรือแยกเครื่องถอดรหัสออกมาต่างหาก โดยกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา: “The Americans with Disabilities Act” (บังคับใช้เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2536) กำหนดให้เครื่องรับโทรทัศน์ที่วางจำหน่ายในตลาดที่มีขนาดหน้าจอตั้งแต่ 13 นิ้วขึ้นไปในประเทศสหรัฐอเมริกาจะต้องมีระบบตัวรับภายในที่สามารถรองรับเทคโนโลยีคำบรรยายแทนเสียง โดยผู้ที่ประสงค์จะใช้หรือคนพิการทางการได้ยินสามารถใช้ตัวรับเปิดเข้าไปหาคำบรรยาย และคนทั่วไปซึ่งไม่ต้องการใช้คำบรรยายก็สามารถเลือกให้คำบรรยายไม่ปรากฏบนจอภาพของโทรทัศน์ได้ แต่ทั้งนี้ เครื่องรับโทรทัศน์จะมีราคาเพิ่มขึ้นสำหรับการใส่ระบบตัวรับภายในเครื่องระหว่าง 5 ถึง 10 เหรียญสหรัฐต่อเครื่อง

เทคโนโลยีคำบรรยายแทนเสียง แต่เดิมเป็นชื่อเรียกมาตรฐานในการนำเอาคำบรรยายที่เป็นข้อความมาเข้ารหัสแล้วใส่รวมเข้าไปกับสัญญาณโทรทัศน์ในระบบ NTSC ที่ใช้กันในประเทศสหรัฐอเมริกา การแสดงผลที่หน้าจอโทรทัศน์จะกระทำโดยตัวถอดรหัสที่อยู่ในเครื่องรับโทรทัศน์หรือแยกเครื่องถอดรหัสออกมาต่างหาก กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา: “The Americans with Disabilities Act (PL 101-336, บังคับใช้เดือนกรกฎาคม 2536)” กำหนดให้เครื่องโทรทัศน์ที่วางจำหน่ายในตลาดที่มีขนาดหน้าจอตั้งแต่ 13 นิ้วขึ้นไปในประเทศสหรัฐอเมริกาจะต้องมีระบบตัวรับภายในที่สามารถรองรับเทคโนโลยีคำบรรยายแทนเสียง โดยผู้ที่ประสงค์จะใช้หรือผู้พิการทางการได้ยินสามารถใช้ตัวรับเปิดเข้าไปหาคำบรรยาย และคนทั่วไป ซึ่งไม่ต้องการใช้คำบรรยายก็สามารถเลือกให้คำบรรยายไม่ปรากฏบนจอภาพของโทรทัศน์ได้ แต่ทั้งนี้เครื่องรับโทรทัศน์จะมีราคาเพิ่มขึ้นสำหรับการใส่ระบบตัวรับภายในเครื่องระหว่าง 5 - 10 เหรียญสหรัฐต่อเครื่อง (ADA.org, 2010)

หลายประเทศให้ความสำคัญและเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการให้บริการดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและเสมอภาค ซึ่งถือว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนควรจะได้รับบริการอย่างทั่วถึง สิ่งที่เห็นได้ชัดอีกประการหนึ่งคือ กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย แคนาดา กลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป เป็นต้น มีความก้าวหน้าในการพัฒนาบริการและเทคโนโลยีที่จะอำนวยความสะดวกเพื่อให้คนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากกว่ากลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา เนื่องจากกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วมีความพร้อมทั้งในเรื่องของงบประมาณและบุคลากรที่จำเป็นในการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมีการกำหนดกฎหมาย นโยบายในการให้บริการด้านกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์อย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงาน กสทช., 2556)

สำหรับประเทศไทย มีกฎ ระเบียบ แผน และนโยบายของหน่วยงานภาครัฐของไทย เกี่ยวกับคนพิการในการเข้าถึงสื่อกระจายเสียงและโทรทัศน์ ดังนี้

1) พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 36 กำหนดเป็นหลักการว่า เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการและคนด้อยโอกาส ให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ได้อย่างเสมอภาคกับบุคคลทั่วไป ให้คณะกรรมการ (หมายถึง กสทช.) กำหนดมาตรการพื้นฐานบางประการ เพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตจัดให้มีบริการที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์ของบุคคลดังกล่าว

2) พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2553 มาตรา 52 (2) กำหนดวัตถุประสงค์ของกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรสื่อสาร การวิจัยและพัฒนาด้านกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม รวมทั้งความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยีด้านการใช้คลื่นความถี่ เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ ผู้สูงอายุ หรือผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนอุตสาหกรรมโทรคมนาคม และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง

3) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 20 (6) กำหนดให้คนพิการมีสิทธิเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐซึ่งครอบคลุมในด้านข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการโทรคมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสารสำหรับคนพิการทุกประเภท ตลอดจนบริการสื่อสารสาธารณะจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐ

4) แผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2555 - 2559) โดยกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร โดยมุ่งการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร มุ่งเน้นให้เกิดการเข้าถึงหรือรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงและเสมอภาค เพื่อไม่ให้ผู้ประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์กระทำการใด ๆ อันเป็นการขัดขวาง หรือแทรกแซงการเสนอข่าวหรือการแสดงความคิดเห็น หรือเป็นการขัดขวางสิทธิเสรีภาพในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หรือปิดกั้นการได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายของประชาชน เพื่อส่งเสริมให้คนพิการ คนสูงอายุ หรือคนด้อยโอกาส สามารถเข้าถึง รับรู้และใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารได้อย่างเท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป

5) แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2555 - 2559 โดยยุทธศาสตร์ที่ 2 สร้างสภาพแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสาร ที่คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ โดยมีแนวทางและมาตรการให้ภาครัฐรวมถึงองค์กรอิสระ มีหน้าที่จัดและส่งเสริมให้องค์กรทุกภาคส่วนรวมถึงองค์กรธุรกิจเอกชน จัดให้คนพิการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร บริการโทรคมนาคม รวมถึงเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการสื่อสาร โดยมีการประเมินความต้องการและความเหมาะสมในการใช้งานของคนพิการ

6) แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ฉบับที่ 2 ของประเทศไทย (พ.ศ. 2552 - 2556) ฉบับนำเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2552 ซึ่งมีวัตถุประสงค์หนึ่งเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและปัจเจกบุคคลโดยการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสารสนเทศในกิจการของครัวเรือนและชุมชน รวมถึงในการแสวงหาความรู้ สร้างภูมิปัญญา การมีส่วนร่วมในระบบการเมือง การปกครอง และในการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองและลดปัญหาความยากจน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ และผู้สูงอายุ มาตรการส่งเสริมโดยพัฒนาการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) แก่ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ และผู้สูงอายุ

7) ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ ได้ประกาศลงราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนพิเศษ 35 ง ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2559 โดยใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2559 ซึ่งกำหนดสัดส่วนที่ผู้รับใบอนุญาตจะต้องจัดให้มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง เสียงบรรยายภาพ และบริการอื่นใดตามที่คณะกรรมการกำหนดในรายการที่ออกอากาศประเภทข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ตามข้อ 5 ดังนี้

- บริการล่ามภาษามือ อย่างน้อยร้อยละ 5 ของสัดส่วนรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะตามประเภทการประกอบกิจการที่ได้รับอนุญาต และต้องจัดเพิ่มขึ้นจนถึงร้อยละ 9 ภายใน 5 ปี รวมเวลาที่จัดให้มีบริการตลอดทั้งวันเฉลี่ยแล้วต้องไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวัน

- บริการคำบรรยายแทนเสียง อย่างน้อยร้อยละ 40 ของสัดส่วนรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และต้องจัดเพิ่มขึ้นจนถึงร้อยละ 60 ภายใน 5 ปี เมื่อรวมเวลาที่จัดให้มีบริการดังกล่าวตลอดทั้งวันเฉลี่ยแล้วต้องไม่น้อยกว่า 180 นาทีต่อวัน

- บริการเสียงบรรยายภาพ อย่างน้อยร้อยละ 5 ของสัดส่วนรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และต้องจัดเพิ่มขึ้นจนถึงร้อยละ 10 ภายใน 5 ปี รวมเวลาที่จัดให้มีบริการดังกล่าวตลอดทั้งวันเฉลี่ยแล้วต้องไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวัน

อนึ่ง บทเฉพาะกาล ข้อ 29 กำหนดให้ปีแรก ซึ่งหมายถึงตั้งแต่วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2559 ถึง 5 กุมภาพันธ์ 2560 กำหนดให้จัดทำบริการใด ๆ ก็ได้ ในเวลาออกอากาศแล้วแต่กรณีอย่างน้อยวันละ 60 นาที ส่วนในปีที่ 2 คือ ตั้งแต่วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2560 ถึง 5 กุมภาพันธ์ 2561 กำหนดให้ จัดทำทั้ง 3 บริการรวมกันอย่างน้อยวันละ 60 นาที หลังจากนั้น คือ ตั้งแต่วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2561 เป็นต้นไป จะต้องดำเนินการตามข้อ 5 มาตรการพื้นฐานและสัดส่วนตามภาคผนวกข้างต้น ซึ่งสามารถแสดงเป็นแผนภาพตามภาพที่ 2 ดังนี้

ประเภทบริการ	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
บริการโทรทัศน์ที่จัดให้มี ล่ามภาษามือ	ร้อยละ 5	ร้อยละ 5	ร้อยละ 7	ร้อยละ 7	ร้อยละ 9
บริการคำบรรยาย แทนเสียง	ร้อยละ 40	ร้อยละ 40	ร้อยละ 50	ร้อยละ 50	ร้อยละ 60
บริการเสียงบรรยายภาพ	ร้อยละ 5	ร้อยละ 5	ร้อยละ 7	ร้อยละ 7	ร้อยละ 10

ร้อยละของรายการข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์สาธารณะ

- บริการโทรทัศน์ที่จัดให้มีล่ามภาษามือต้องไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวัน
- บริการคำบรรยายแทนเสียง ต้องไม่น้อยกว่า 180 นาทีต่อวัน
- บริการเสียงบรรยายภาพ ต้องไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวัน

ภาพที่ 2 ข้อกำหนดตามประกาศ กสทช.

- ต่อมา สำนักงาน กสทช. ได้ออกประกาศ กสทช. เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการ ให้เข้าถึงหรือรับรู้ และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ (ฉบับที่ 2) (ประกาศฯ ฉบับที่ 2) ได้ประกาศ ลงราชกิจจานุเบกษา หน้า 35 เล่ม 134 ตอนพิเศษ 97 ง ลงวันที่ 4 เมษายน 2560 ทั้งนี้ ข้อ 2 ของประกาศ ดังกล่าว กำหนดว่า ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ดังนั้น ประกาศฯ ฉบับที่ 2 จึงมีผลใช้บังคับ เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2560

โดยประกาศฯ ฉบับที่ 2 กำหนดเรื่องการแก้ไขระยะเวลาการจัดทำบริการฯ โดยข้อ 4 ของประกาศฯ ฉบับที่ 2 ให้ยกเลิกข้อความให้ยกเลิกข้อความในข้อ 29 ของประกาศฯ และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

“ข้อ 29 เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการตามประกาศนี้ ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มี บริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายเป็นอักษรวิ่ง หรือคำบรรยายเป็นเสียง ในเวลาออกอากาศ

แล้วแต่กรณีอย่างน้อยวันละหกสิบนาที นับแต่วันที่ประกาศนี้มีผลใช้บังคับ และเมื่อประกาศนี้มีผลใช้บังคับแล้ว 2 ปี หรือตามระยะเวลาที่คณะกรรมการมีคำสั่งกำหนด ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายเป็นอักษรวิ่ง และคำบรรยายเป็นเสียงในเวลาออกอากาศรวมกันอย่างน้อยวันละ 60 นาที

เมื่อประกาศนี้มีผลใช้บังคับแล้ว 3 ปี หรือตามระยะเวลาที่คณะกรรมการมีคำสั่งกำหนด ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพตามมาตรการพื้นฐานอย่างน้อย ตามสัดส่วนและระยะเวลาที่กำหนดในข้อ 5 และภาคผนวกแนบท้ายประกาศนี้ สำหรับการดำเนินการจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพ ตามมาตรการส่งเสริมให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

เพื่อประโยชน์สาธารณะ และเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการ คณะกรรมการอาจมีคำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงระยะเวลาที่กำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการตามวรรคหนึ่งและวรรคสองได้ตามที่เห็นสมควรและเป็นการเหมาะสม”

- กสทช. ในคราวประชุม ครั้งที่ 2/2561 เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2561 ได้พิจารณา เรื่อง การแก้ไขเปลี่ยนแปลงระยะเวลาการจัดให้มีบริการฯ ตามประกาศฯ (ฉบับที่ 2) โดยให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงระยะเวลาที่กำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการ เพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตสามารถที่จะจัดเตรียมงบประมาณและเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร เพื่อจัดทำบริการส่งเสริมการเข้าถึงรายการโทรทัศน์สำหรับคนพิการอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพต่อไป และไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้รับใบอนุญาตมากเกินไป

“เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการตามประกาศนี้ ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายเป็นอักษรวิ่ง หรือคำบรรยายเป็นเสียงในเวลาออกอากาศแล้วแต่กรณีอย่างน้อยวันละหกสิบนาที นับแต่วันที่ประกาศนี้มีผลใช้บังคับ และเมื่อประกาศนี้มีผลใช้บังคับแล้ว 3 ปี ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายเป็นอักษรวิ่ง และคำบรรยายเป็นเสียงในเวลาออกอากาศรวมกันอย่างน้อยวันละหกสิบนาที

เมื่อประกาศนี้มีผลใช้บังคับแล้ว 4 ปี ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพ ตามมาตรการพื้นฐานอย่างน้อย ตามสัดส่วนและระยะเวลาที่กำหนดในข้อ 5 และภาคผนวกแนบท้ายประกาศนี้ สำหรับการดำเนินการจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพ ตามมาตรการส่งเสริมให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด”

- กสทช. ในคราวการประชุมครั้งที่ 3/2562 เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2562 ได้พิจารณาระเบียบวาระที่ 5.1.47 : กรณี ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการตามประกาศฯ มีมติสรุปได้ว่า เห็นชอบการแก้ไขเปลี่ยนแปลงระยะเวลาที่กำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายเป็นอักษรวิ่ง หรือคำบรรยายเป็นเสียง ออกไปอีก 180 วัน (ตั้งแต่วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2562 ถึงวันที่ 4 สิงหาคม 2562) เพื่อให้ผู้รับใบอนุญาตสามารถที่จะจัดเตรียมงบประมาณและเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรเพื่อจัดทำบริการส่งเสริมการเข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์สำหรับคนพิการอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพต่อไป และไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้รับใบอนุญาตมากเกินไปจนสมควร โดยผู้รับใบอนุญาต ต้องจัดให้มีบริการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายเป็นอักษรวิ่ง หรือคำบรรยายเป็นเสียงในเวลาออกอากาศแล้วแต่กรณีอย่างน้อยวันละหกสิบนาที

3.2 บทวิเคราะห์สถานการณ์ของประเทศไทยเพื่อการเข้าใจ

หลายประเทศให้ความสำคัญและเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการให้บริการดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและเสมอภาค ซึ่งถือว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนควรจะได้รับบริการอย่างทั่วถึง สิ่งที่เห็นได้ชัดอีกประการหนึ่งคือ กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย แคนาดา กลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป เป็นต้น มีความก้าวหน้าในการพัฒนาบริการและเทคโนโลยีที่จะอำนวยความสะดวกเพื่อให้คนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากกว่ากลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา เนื่องจากกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความพร้อมทั้งในเรื่องของงบประมาณและบุคลากรที่จำเป็นในการพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมีการกำหนดกฎหมาย นโยบายในการให้บริการด้านกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์อย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นการลดข้อจำกัดของคนพิการให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้เหมือนหรือใกล้เคียงกับคนทั่วไปมากที่สุด จึงเป็นประโยชน์ในเชิงการกระจายให้ข้อมูลข่าวสารไปถึงคนหมู่มากที่สุดและเทคโนโลยีเหล่านี้ถือเป็นการกระตุ้นการสร้างสรรค์และพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ทั้ง 2 ฝ่าย ผู้ผลิตก็จะได้สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ กระตุ้นการคิด ผลิต และซื้อ ส่วนผู้บริโภคที่เป็นคนพิการก็สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ ในลักษณะที่เรียกว่า ได้ประโยชน์กันทั้ง 2 ฝ่าย (Win-win situation)

แม้ประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าในด้านกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์มาระดับหนึ่งแล้ว แต่ในด้านของเทคโนโลยีเพื่อบริการคนพิการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร คือ เสียงบรรยายภาพ คำบรรยายแทนเสียง และ Sign language Interpretation มาใช้ควบคู่กับการให้บริการนั้นยังถือเป็นเรื่องใหม่ซึ่งอยู่ระหว่างการพัฒนา ทั้งในเชิงการผลิตบริการและเทคโนโลยีที่ใช้ช่วยในการทำให้การผลิตบริการมีความสะดวกและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย

1) เสียงบรรยายภาพ คือ เสียงบรรยายที่เพิ่มเติมเข้าไป เพื่อบรรยายรายละเอียดที่สำคัญของภาพ ซึ่งไม่อาจเข้าใจได้ด้วยการใช้บทบรรยายเดิมเท่านั้น โดยจะเพิ่มการบรรยายด้วยเสียงเฉพาะในช่วงที่ไม่มี การสนทนา เช่น การแสดงออกทางสีหน้า การเคลื่อนย้ายวัตถุ ลักษณะบรรยากาศโดยรวม เป็นต้น เสียงบรรยายภาพ เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้คนพิการทางการมองเห็น หรือมีปัญหาทางด้านการมองเห็น สามารถเข้าถึงสื่อที่ประกอบ ด้วยภาพ และเสียงต่างๆ ได้ เช่น รายการทางโทรทัศน์และภาพยนตร์ (โรงภาพยนตร์ หรือในแผ่น DVD) เป็นต้น ซึ่งเทคโนโลยีนี้ผู้ใช้บริการสามารถเลือกใช้บริการได้จากเครื่องรับโทรทัศน์ของตนเอง ดังมีสัญลักษณ์ตาม ภาพที่ 3 สรุปขั้นตอนการจัดทำเสียงบรรยายภาพ ตามภาพที่ 4 และตัวอย่างเมนูการเลือกใช้เทคโนโลยี เสียงบรรยายภาพจากเครื่องโทรทัศน์ ตามภาพที่ 5

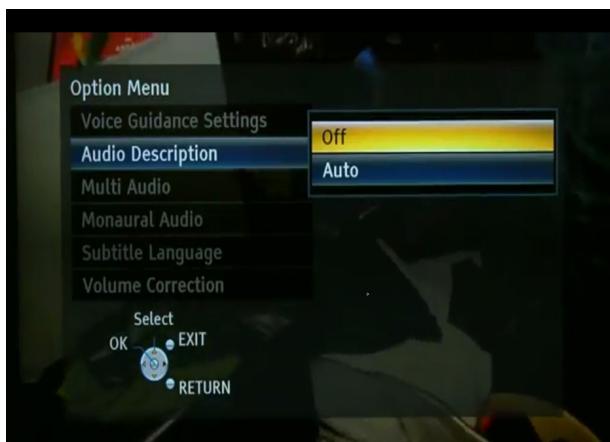

ภาพที่ 3 สัญลักษณ์ Audio Description ตามประกาศ กสทช.

ที่มา : ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง แนวทางการจัดทำล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพสำหรับการให้บริการโทรทัศน์ ตาม ประกาศ กสทช. เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ (2560)

ภาพที่ 4 ขั้นตอนการจัดทำเสียงบรรยายภาพ

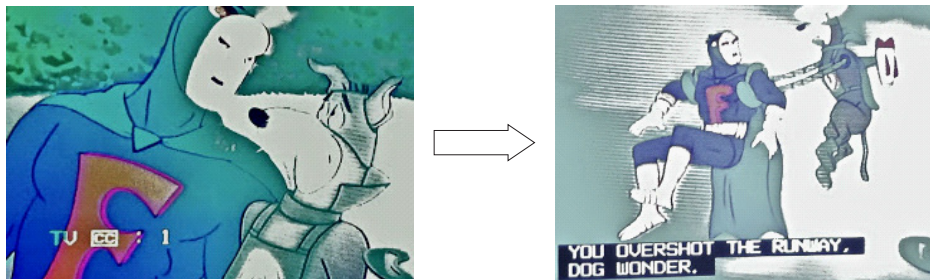
ภาพที่ 5 ตัวอย่างเมนูการเลือกใช้เทคโนโลยี Audio Description จากเครื่องรับโทรทัศน์

2) คำบรรยายแทนเสียง คือ ข้อความที่บรรยายในช่วงเวลาเดียวกับเสียงบรรยายซึ่งเป็นเสียงบทสนทนา บทพากย์ และเสียงอื่น เช่น เสียงรอบข้าง ดนตรีประกอบ เพื่อให้เข้าใจถึงเนื้อหาส่วนนั้น ได้แก่ คำบรรยายบทสนทนา และคำบรรยายเสียงประกอบอื่น เช่น เสียงดนตรี เสียงหัวเราะ ฯลฯ ดังนั้นคำบรรยายแทนเสียงจึงมีความแตกต่างกับคำแปลบทสนทนา (Subtitle) หรือตัวอักษรวิ่ง ซึ่งแต่ละประเทศอาจมีการกำหนดมาตรฐานที่ต่างกัน ในการทำคำบรรยายแทนเสียง และใช้สัญลักษณ์ที่ต่างกัน เช่น (...) หรือ [...] หรือใช้สีที่ต่างกันในกรณีการจำแนกเสียงประเภทต่าง ๆ โดยคำบรรยายแทนเสียงจะต้องชัดเจนและไม่กีดขวางการมองเห็นภาพ การออกอากาศด้วยระบบดิจิทัล (Digital TV) สามารถทำให้คำบรรยายแทนเสียงเปิด - ปิดได้ ส่วนระบบแอนะล็อก (Analog TV) คำบรรยายแทนเสียงจะถูกผนวกเข้าเป็นเนื้อเดียวกับภาพ เทคโนโลยีคำบรรยายแทนเสียง เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้คนพิการทางการได้ยินสามารถเข้าถึงข้อมูลทางโทรทัศน์ได้เพิ่มขึ้นจากการใช้เทคโนโลยี Subtitle และช่วยเพิ่มอรรถรสในการรับชมรายการโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ เนื่องจากการบรรยายเพิ่มเติมถึงเสียงบรรยายกาศที่เกิดขึ้น นอกจากการบรรยายบทสนทนาเพียงอย่างเดียว ดังปรากฏภาพสัญลักษณ์ตามภาพที่ 6 ภาพตัวอย่างเมนูการเลือกใช้เทคโนโลยีคำบรรยายแทนเสียง จากเครื่องรับโทรทัศน์ตามภาพที่ 7 และหลักการจัดทำคำบรรยายแทนเสียง ตามประกาศ กสทช. ตามภาพที่ 8

ภาพที่ 6 ภาพสัญลักษณ์ Closed Captioning ตามประกาศ กสทช.

ที่มา : ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง แนวทางการจัดทำล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพสำหรับการให้บริการโทรทัศน์ ตาม ประกาศ กสทช. เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการทางกิจการโทรทัศน์ (2560)

ภาพที่ 7 ภาพตัวอย่างแบบการเลือกใช้เทคโนโลยี Closed Captions จากเครื่องรับโทรทัศน์

ที่มา : ศรี บุญเรือง (2562)

หลักการจัดทำคำบรรยายแทนเสียง

หลักการสำคัญ
1. หลักแห่งความถูกต้อง - ภาษาเขียน การสะกดคำ ไวยากรณ์ / ความครบถ้วน / ตรงกับเสียงที่เกิด
2. หลักแห่งความรับผิดชอบ - รักษาเนื้อหาสาระเดิม คงความหมาย
3. หลักของความคงเส้นคงวา - รูปแบบ ตำแหน่ง กรอบแถบ / ใช้หลักการถอดเสียงแบบเดียวกัน
4. หลักของความชัดเจน - สอดคล้องกับเสียง / ให้เห็นชัดเจน

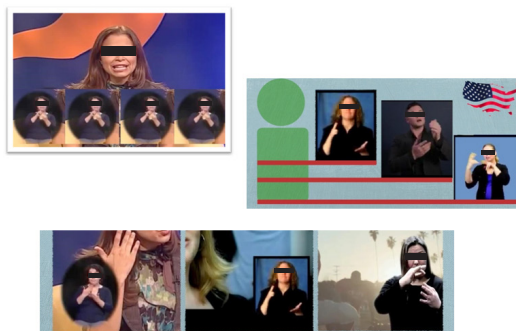
ภาพที่ 8 หลักการจัดทำคำบรรยายแทนเสียง ตามประกาศ กสทช.

3) การบรรยายด้วยภาษามือ (Sign Language) คือ การใช้ภาษามือในช่วงเวลาประสานระหว่างเวลา กับข้อมูลเสียงซึ่งเป็นเสียงบทสนทนาและเสียงอื่น เพื่อให้เข้าใจถึงเนื้อหาสื่อ นั้น ได้แก่ คำบรรยายบทสนทนา และคำบรรยายเสียงประกอบอื่น เช่น เสียงดนตรี เสียงหัวเราะ ฯลฯ คำบรรยายแทนเสียงจะต้องชัดเจนและไม่กีดขวางการมองเห็นภาพ เทคโนโลยี Sign Language หรือภาษามือ เป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้คนพิการทางการได้ยินเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางโทรทัศน์ ดังปรากฏภาพสัญลักษณ์ตามภาพที่ 9 และภาพตัวอย่างการกำหนดมาตรฐานบริการล่ามภาษามือ ตามประกาศ กสทช. ตามภาพที่ 10

ภาพที่ 9 ภาพสัญลักษณ์ Sign Language ตามประกาศ กสทช.

ที่มา : ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง แนวทางการจัดทำล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพสำหรับการให้บริการโทรทัศน์ ตาม ประกาศ กสทช. เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ (2560)

ขนาด / รูปแบบ / สีฉากหลัง

ภาพที่ 10 ภาพตัวอย่างการกำหนดมาตรฐานบริการล่ามภาษามือ ตามประกาศ กสทช.

ที่มา : ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง แนวทางการจัดทำล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพสำหรับการให้บริการโทรทัศน์ ตาม ประกาศ กสทช. เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ (2560)

สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่ใกล้ชิดตัวคนพิการและคนพิการสามารถเข้าถึงได้มากที่สุด เช่นเดียวกับคนทั่วไป ซึ่งแม้ว่าในยุคที่สื่ออินเทอร์เน็ตได้รับความนิยม แต่ก็ยังคงมีความแตกต่างกันอยู่ในการเลือกรับสื่อของคนพิการ ดังนั้น คนพิการจึงมีความคาดหวังต่อสื่อโทรทัศน์ในหลายแง่มุม อาทิ ด้านเนื้อหาที่เกี่ยวกับคนพิการเพื่อให้คนพิการได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ในขณะเดียวกัน สังคมก็ได้เรียนรู้เกี่ยวกับคนพิการและนำไปสู่ความคิดในเชิงสร้างสรรค์ต่อคนพิการ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในอีกทางหนึ่งด้วย หรือในด้านรูปแบบ คนพิการต้องการเรียนรู้ในการดูสื่อโทรทัศน์ในรูปแบบเดียวกับที่คนทั่วไปดู โดยไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบที่แตกต่างไปเฉพาะคนพิการ เพียงแต่อาจปรับรูปแบบสื่อโทรทัศน์บางรายการเป็นครั้งคราวเพื่อสนับสนุนให้คนพิการได้มีส่วนร่วมในรายการได้ บันทึกข้อตกลงความร่วมมือดังกล่าว มุ่งให้เกิดการพัฒนาบริการที่เป็น

ประโยชน์ต่อคนพิการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านโทรทัศน์ รวมทั้งส่งเสริมให้คนพิการมีสิทธิเท่าเทียมกันในการรับรู้และใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารเพื่อการดำรงชีวิตและยกระดับคุณภาพชีวิต

การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการกระจายเสียงและโทรทัศน์มีบริการเพื่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคนพิการ โดย กสทช. ได้ทำให้ผู้ประกอบการได้ปรับตัวและตัวอย่างผู้ประกอบการที่มีบริการดังกล่าว เช่น

- รายการ Deaf Channel ซึ่งสำนักงาน กสทช. จัดทำเป็นรายการต้นแบบ ดำเนินการผลิตโดยสถานีโทรทัศน์ภาษามือเพื่อคนหูหนวก Thai Deaf TV ของคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และร่วมสนับสนุนช่องทางการออกอากาศทางทรูวิชั่นส์ โดยสมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทยมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นเนื้อหา และมีพิธีกรหูหนวกเป็นรายการแรก เป็นรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอด้วยภาษามือเต็มจอรายการแรกบนจอโทรทัศน์ประเทศไทย และยังมีคำบรรยายแทนเสียง และเสียงพากย์ เพื่อให้ทุกคนสามารถรับชมร่วมกันได้ ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ TNN 2 ทางทรูวิชั่นส์ ช่อง 8 และชมผ่านจานดาวเทียมระบบอื่น ๆ และแอปพลิเคชัน HTV ในสมาร์ทโฟนและแท็บเล็ตหรือดูได้ที่ Thaideaftv (ทางYouTube)
- รายการ “พลังใจ...ไร้ขีด (Spirit of Mind)” ทางทรูวิชั่นส์ ช่อง TNN2 เป็นรายการเพื่อคนพิการ ออทิสติก คนพิการทางสติปัญญา และบกพร่องทางจิต เพื่อจะช่วยให้คนพิการ รวมถึงพ่อ-แม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแล ตลอดจนประชาชนทั่วไปได้เข้าใจคนพิการกลุ่มต่าง ๆ มากขึ้น และทราบว่ากลุ่มคนดังกล่าวมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองและสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้ อันจะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในที่สุด
- รายการพลเมือง D หรือ Deaf Citizen จำนวน 3 ฤดูกาล (Seasons) ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์รัฐสภา โดยความร่วมมือกันของสำนักงาน กสทช. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต สถานีโทรทัศน์รัฐสภา และสมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย ซึ่งพัฒนารูปแบบมาจาก Deaf Channel เพื่อการออกอากาศผ่านทางโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล

นอกจากนี้ หน่วยงานต่าง ๆ สถานีโทรทัศน์อื่น ๆ ก็ให้ความสำคัญ สนับสนุนและจัดทำรายการที่เกี่ยวข้องกับคนพิการเช่นกัน เช่น รายการ Blind Date อยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข ทางช่อง ThaiPBS รายการเกี่ยวกับผู้พิการทางสายตา (คนตาบอด) ได้มาพบกับคนที่มีชื่อเสียงในอาชีพต่าง ๆ ที่มีความสนใจในสิ่งเดียวกัน กลุณนะทวิร์ยกล้อ ทางช่องเนชั่นแซนแนล รายการเกี่ยวกับการเที่ยวชมสถานที่ที่มีการออกแบบตามอารยสถาปัตย์หรือการออกแบบเพื่อคนทั้งมวล Universal design เคียงบาเคียงไหล่ ทางช่อง NBT รายการเกี่ยวกับสิทธิของคนพิการที่ทุกคนควรรู้ ตะลุยสิบทิศ ออกอากาศทาง TNN2 เป็นรายการที่แสดงให้เห็นถึงคนพิการมีส่วนร่วมกับสังคม ใจเท่ากัน ทางช่อง Thai PBS เป็นรายการวาไรตี้เรียลลิตี้ ที่นำเสนอด้วยภาษามือ พร้อมทั้งยังมีคำบรรยายแทนเสียง และเสียงพากย์ เพื่อให้ทุกคนสามารถรับชมร่วมกันได้

สำหรับการจัดทำบริการเสียงบรรยายภาพ คำบรรยายแทนเสียง และล่ามภาษามือ กิจกรรมโทรทัศน์ ในระบบดิจิทัลได้จัดให้มีบริการตามบทเฉพาะกาลของประกาศ กสทช. เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิ ของคนพิการฯ โดยส่วนใหญ่จัดทำบริการครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตาม ช่วงเวลาที่ผ่านมา (พ.ศ. 2559-2561) ยังคงเป็นช่วงเวลาที่ยังไม่ได้มีการดำเนินการตามสัดส่วนการให้บริการแต่ละประเภท อย่างเต็มรูปแบบ จากความไม่พร้อมของผู้ประกอบกิจการทั้งทางด้านเทคโนโลยี อุปกรณ์ เครื่องมือ และ ด้านบุคลากรในการผลิตบริการ รวมทั้งสภาพปัญหา สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ และการประกอบกิจการ ทำให้ การดำเนินการตามสัดส่วนข้อกำหนดตามประกาศ กสทช. ดังกล่าว มีอันต้องประกาศขยายระยะเวลา การดำเนินการออกไป ซึ่งจะเริ่มดำเนินการจริงในปี พ.ศ. 2563

3.3 การอภิปรายผล

สังคมปัจจุบัน เป็นสังคมแห่งการสื่อสาร ซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลต่าง ๆ โดยสื่อที่ คนต่างก็รับเข้ามาเป็นปัจจัยจำเป็นสำหรับชีวิต ทั้งนี้ ประเทศไทยได้ตอบสนองกับรูปแบบสังคมและเทคโนโลยี สื่อสารดังกล่าว จึงให้ความสำคัญกับสิทธิในการสื่อสาร ซึ่งคนพิการในฐานะพลเมืองของประเทศก็ย่อมได้รับ การรับรองสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งรวมถึงสิทธิในการสื่อสารและการได้รับข้อมูลข่าวสาร โดยเน้นการส่งเสริมให้ คนพิการมีความรู้ และศักยภาพในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างเท่าเทียมกับคนปกติ

เมื่อระดับของการเข้าถึงเทคโนโลยีสื่อสารและสารสนเทศของแต่ละคนยังมีความแตกต่างกันอยู่ ตามข้อจำกัดด้านต่าง ๆ ซึ่งคนพิการมีสิทธิเท่าเทียมกับทุกคน แต่ก็ยังพบว่าคนพิการมักถูกละเลยสิทธินี้ ซึ่งสังเกตได้จากการที่ไม่มีเนื้อหาของรายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ โดยเฉพาะกลุ่มคนพิการด้าน สติปัญญา ออทิสติก และผู้ป่วยทางจิต ซึ่งในทางสร้างสรรค์ สื่อโทรทัศน์ ไม่เพียงแต่จะช่วยในการสื่อสารระหว่าง คนในกลุ่มผู้ดูแลเท่านั้น แต่ยังสามารถก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมในภาพรวมที่จะทำให้เกิดความเข้าใจ และเคารพ ความแตกต่างหลากหลายของคนในสังคม ซึ่งรวมถึงคนพิการกลุ่มต่าง ๆ ด้วย เพื่อให้สังคมที่ประกอบด้วย คนทั่วไปและคนพิการมีความเคารพศักดิ์ศรีของกันและกัน และอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ในประเทศไทย คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ซึ่งเป็นองค์กรกำหนดนโยบายและกำกับดูแล รวมทั้งส่งเสริมสิทธิในการสื่อสารผ่านกิจการกระจายเสียง และกิจการโทรทัศน์ ได้ริเริ่มสนับสนุนการจัดทำบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และบริการเสียง บรรยายภาพ เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มคนพิการทางการเห็น และคนพิการ ด้านการได้ยินหรือสื่อความหมาย ให้สามารถเข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ ผ่านบริการต่าง ๆ

การบังคับใช้กฎหมายเพียงด้านเดียวไม่ทำให้เกิดกระบวนการในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการได้อย่างแท้จริง ดังนั้น ภาคส่วนต่าง ๆ จึงต้องร่วมกับขับเคลื่อนในมิติต่าง ๆ เช่น

- การสร้างความตระหนักและความเต็มใจของผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์ ซึ่งต้องเป็นผู้ดำเนินการ โดยการจัดทำบริการมีทั้งปัจจัยทางเวลา องค์กรความรู้ ค่าใช้จ่ายที่เป็นต้นทุน รวมตลอดถึงปัญหาทั่วไป ด้านการประกอบกิจการในภาวะการแข่งขันที่สูง
- การพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการพัฒนาเทคโนโลยีสนับสนุนการจัดทำคำบรรยาย แทนเสียงแบบสด (Live - captioning) ซึ่งเป็นเรื่องยาก เช่น การพัฒนาระบบแปลงเสียงเป็นข้อความ (Speech-to-text) การพัฒนาแป้นพิมพ์กึ่งอัตโนมัติ (Stenotype) โดยต้องมีการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ และการนำไปใช้ได้จริง
- การสร้างองค์ความรู้ หรืออบรมบุคลากรที่จะผลิตบริการ เพื่อให้สถาบันการศึกษา ได้มีหลักสูตร การเรียนการสอนเกี่ยวกับการจัดทำบริการสำหรับคนพิการ บางมหาวิทยาลัยเป็นวิชาเลือกโดยเฉพาะ ส่วนบางมหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาอื่น ซึ่งก็มีนักศึกษาที่สนใจจำนวนไม่มาก เนื่องจากความไม่แน่นอนของการจัดทำบริการฯ มีการเลื่อนประกาศฯ มา 2 ครั้ง และเมื่อไปทำงานก็ทำได้ในระยะเวลาสั้น ๆ และจากนั้นก็เปลี่ยนงานไปทำงานอื่น ๆ
- การพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรม เช่น การจัดอบรมเกี่ยวกับการจัดทำบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพ ให้แก่ผู้ประกอบการโทรทัศน์ในระบบดิจิทัล และผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้รับจ้างดำเนินการจัดทำบริการ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารของสื่อโทรทัศน์ โดยการจัดให้มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพ เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของประชาชน พลเมืองทุกคน เพื่อช่วยลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ และข้อจำกัดต่าง ๆ ทางด้านการเห็นและการได้ยินของคนพิการและบุคคลทั่วไปในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์ได้

3.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

การเปลี่ยนแปลงสังคม อาจมีความหลากหลายและแตกต่างกันไป เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่ ปรัชญา และแนวคิดด้านประชาธิปไตยทางการสื่อสาร (Democratic Communication) กล่าวคือ กระบวนการสนทนาโต้ตอบกันระหว่างสมาชิกในสังคมจำเป็นต้องดำเนินไป โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมกันของบุคคล สิทธิและเสียงของบุคคลในการแสดงความคิดเห็น (Right to communicate) โอกาสในการรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

ที่เกี่ยวข้อง (Accessibility to information) การมีจิตสำนึกในเชิงประโยชน์ของสาธารณะเหนือประโยชน์ส่วนตัว การตระหนักในบทบาทและหน้าที่ของตน การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการปฏิบัติตามแนวทางที่ได้รับการเห็นชอบจากสมาชิกส่วนใหญ่ เป็นต้น โดยเชื่อมั่นว่า หลักการสื่อสารเชิงประชาธิปไตยดังกล่าวจะนำไปสู่การเพิ่มพลัง (Empowerment) ให้กับสมาชิกในสังคม การกระตุ้นให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ได้ร่วมกันกำหนด ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเอาใจใส่ดูแล และตรวจสอบโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้เกิดการส่งเสริมให้คนพิการสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ ได้อย่างแท้จริงแล้ว ย่อมจะต้องใช้แนวคิดปรัชญากระบวนการทัศนหลังนยุคและการประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ ใน 2 มิติ ทั้งในเชิงเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสาร โดยข้อมูลข่าวสารของสื่อกระจายเสียงและโทรทัศน์เกิดประโยชน์แก่คนพิการผ่านการนำเสนออย่างมีความรับผิดชอบ 4 ประการ คือ

1) คนพิการได้รับข่าว เหตุการณ์ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งสื่อได้นำเสนอประเด็น และแสวงหาเหตุการณ์ ข้อเท็จจริงที่เชื่อว่าประชาชนจะให้ความสนใจ นำมารวบรวม คัดเลือก และเผยแพร่สู่ประชาชน ซึ่งมีทั้งข่าวการเมือง ข่าวกีฬา ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวอาชญากรรม ฯลฯ ทั้งนี้ ความรับผิดชอบของการเสนอข่าวของสื่อมวลชน และการประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองของคนพิการ พึงเข้าใจถึงทฤษฎีสื่อสารมวลชนว่า ข่าวคือการนำเสนอเหตุการณ์และข้อเท็จจริง โดยไม่แทรกความคิดเห็น ซึ่งอาจขึ้นทำให้เกิดความโน้มเอียงของข่าวและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในเรื่องของความเชื่อ ทัศนคติ ให้เกิดความคล้อยตาม รวมทั้งมีความต้องการใช้อารมณ์ความรู้สึก ให้เกิดการมีส่วนร่วมในข่าว เหตุการณ์ หรือข้อเท็จจริงนั้น ซึ่งจะส่งผลต่อความนิยมเชิงปริมาณ เชื่อมโยงไปสู่ความสำเร็จทางเศรษฐศาสตร์และการเมืองได้

2) คนพิการสามารถแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของสังคมที่มีความเคารพในความแตกต่าง หลากหลาย และส่งเสริมความเท่าเทียม ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคลและสังคม ทั้งนี้ นอกจากสื่อกระจายเสียงและโทรทัศน์มีฐานะเป็นองค์กรเผยแพร่ข่าวสารได้เข้ามามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นแทนประชาชนในเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ แล้ว ในขณะเดียวกันก็สามารถเปิดช่องทางให้ประชาชนหรือตัวแทนของประชาชนภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีโอกาสในการสื่อสารความคิดเห็นไปในวงกว้าง เช่น การเชิญเข้าร่วมรายการ การโทรศัพท์สัมภาษณ์ การเปิดสายโทรศัพท์สำหรับบุคคลทั่วไป (Phone-in) การเปิดให้ส่งข้อความ หรือการสื่อสารทางอ้อม คือ การโทรศัพท์ การส่งจดหมาย การส่งอีเมล ที่ไม่ได้ออกอากาศสดทันที หรือในปัจจุบันสื่อสาธารณะบางแห่งเปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นนักข่าว ผู้จัดรายการ เพื่อการส่งเสริมการแสดงออกทางความคิดเห็นด้วยโดยมีจุดมุ่งหมายในเชิงสร้างสรรค์ โน้มน้าวจิตใจ ชี้นำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ประเด็นความคิดเห็นส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องที่มีผลกระทบในวงกว้าง เช่น ทางสังคม การเมือง สิทธิ เสรีภาพของประชาชน คนพิการ อย่างไรก็ตาม หากสื่อไม่มีความรับผิดชอบ สื่อกระจายเสียงและโทรทัศน์อาจเสนอความคิดเห็นด้านเดียว ทำให้เกิดความโน้มเอียงในการชี้นำสังคมได้

3) การได้รับการศึกษาผ่านกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ คนพิการสามารถรับข้อมูลข่าวสารที่เป็นความรู้ในด้านวิชาการเฉพาะสาขา และความรู้ทั่วไป ซึ่งมีทั้งรูปแบบของการศึกษาทางตรง เช่น รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของสถาบันการศึกษาต่างๆ และการเรียนรู้จากระบบก็ได้ เช่น รายการสารคดีที่ให้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ การเกษตร อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้ ต่างก็มุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาคุณภาพชีวิตไปในทางที่ดีขึ้น

4) การได้รับความบันเทิง คนพิการก็มีความต้องการได้รับความบันเทิงเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ผ่อนคลายความเครียดในชีวิตประจำวัน ซึ่งคนพิการหรือคนทั่วไป ก็จะมีความต้องการข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ และความบันเทิง มากน้อยแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ สื่อโทรทัศน์ก็เกิดขึ้นเป็นประเภทต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายดังกล่าว เช่น กิจการโทรทัศน์เพื่อบริการสาธารณะจะมุ่งเน้นข้อมูลข่าวสาร ในขณะที่กิจการทางธุรกิจ มุ่งเน้นความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ละคร เกมโชว์ ภาพยนตร์ เพลง เป็นต้น ทั้งนี้ ในกรณีที่กิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ไม่มีความรับผิดชอบอาจทำให้ไม่มีข้อจำกัดในการนำเสนอความบันเทิงที่เกินขอบเขต และไม่ส่งผลต่อประโยชน์ด้านอื่น ๆ หรือทำให้เกิดผลเสียได้

สำหรับประเทศไทยนั้น การส่งเสริมเทคโนโลยีสื่อสารเพื่อให้คนพิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์นั้น มีกลไกที่ประกอบด้วยภาคส่วนต่าง ๆ โดยรัฐมีความรับผิดชอบต่อคนพิการด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีในการลดช่องว่างระหว่างคนพิการกับคนทั่วไปในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ ใช้เหตุผลเป็นหลักการแรก คือ การกำหนดกฎหมายเพื่อให้มีผลในการบังคับใช้ให้เกิดการกระจายความเท่าเทียม โดยการบังคับ กำหนดหน้าที่ของผู้รับผิดชอบ ซึ่งแม้ว่าจะเป็นการลดทอนสิทธิและเสรีภาพของบุคคล นิติบุคคล อยู่บ้าง แต่ก็ด้วยเหตุผลของการทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ

กล่าวโดยสรุป คือ การส่งเสริมให้คนพิการสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านกิจการโทรทัศน์นั้น มีแนวคิดที่ต้องตอบสนองความต้องการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านกิจการโทรทัศน์เป็น 3 มิติ คือ

1) มิติของคนพิการในการเป็นผู้เสพสื่อโทรทัศน์ โดยคนพิการต้องการเสพสื่อโทรทัศน์ทุกประเภทและทุกรูปแบบในเวลาที่หลากหลายเช่นเดียวกับคนทั่วไป และคนพิการแต่ละประเภทรับรู้สื่อโทรทัศน์แตกต่างกัน จึงต้องลดข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ต่างกันไปตามประเภทของความพิการ โดยเพื่อให้สมบูรณ์ ครบถ้วน ควรใช้เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อช่วยคนหูหนวก และคนตาบอดให้รับรู้ได้เท่าเทียมกับคนทั่วไปในสื่อกระจายเสียงและโทรทัศน์กระแสหลัก (เพื่อคนทั่วไป) ในขณะที่เดียวกันก็อาจต้องพิจารณาความจำเป็นที่จะต้องจัดรายการโทรทัศน์เฉพาะคนพิการแต่ละประเภท ซึ่งก็ต้องพิจารณาว่าจะจัดรายการโทรทัศน์ลักษณะใด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ของคนพิการประเภทใด หรือจะจัดรายการเพื่อความบันเทิงสนุกสนานเฉพาะคนพิการ ฯลฯ ด้วยก็ได้

2) มิติของการเป็นผู้ร่วมผลิตสื่อที่สื่อสารมวลชนควรรับรู้เกี่ยวกับคนพิการ ทั้งนี้ ต้องเข้าใจว่า คนพิการก็เป็นผู้ที่มีความสามารถ ดังนั้น คนพิการสามารถมีส่วนร่วมในการผลิตรายการโทรทัศน์เกี่ยวกับ คนพิการได้ หรือมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตบริการเสียงบรรยายภาพ คำบรรยายแทนเสียง และล่าม ภาษามือได้ ซึ่งหากคนพิการเป็นผู้ร่วมผลิตสื่อ คนพิการจะสามารถให้ข้อมูลเรื่องคนพิการที่เป็นประโยชน์ต่อ การผลิตสื่อได้

3) มิติของสังคม โดยการที่สังคมมองว่าคนพิการเป็น “คนอื่น” ไม่ใช่พวกเรา เป็นปัญหาสำคัญ เมื่อคนอื่นกลายเป็นคนชายขอบทำให้คนหมู่มากไม่สนใจคนกลุ่มน้อย ไม่รู้สึกอะไร เมื่อเห็นเขาถูกเอาเปรียบ หรือถูกกระทำอย่างไม่เป็นธรรม หนทางที่จะลดการมองคนพิการเป็นคนอื่นได้ อย่างแรกต้องยอมรับก่อนว่า คนในสังคมมีความหลากหลาย ตั้งแต่เกิดจนตาย นอกจากสภาพกายที่ไม่มีทางเลี้ยงที่จะเสื่อมไปแล้ว โอกาส ในการเข้าถึงทรัพยากรก็เป็นเรื่องไม่แน่นอน ความเจ็บป่วย ความพิการเป็นความเปลี่ยนแปลงที่หนีไม่พ้น ดังนั้น เมื่อยอมรับความไม่แน่นอนแล้ว จึงต้องสร้างสังคมให้คนพิการอยู่ในทุก ๆ ส่วนย่อยของสังคม

บรรณานุกรม

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2561). สถิติคนพิการ, สืบค้นจาก https://www.m-society.go.th/download/article/article_20180703100206.pdf
- ตรี บุญเจือ. (2558). คนพิการกับการเข้าถึงเทคโนโลยีสื่อสารด้านกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต: การศึกษาเชิงวิเคราะห์ วิจัย และวิจารณ์ (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสวนสุนันทา. กรุงเทพฯ
- ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง แนวทางการจัดทำล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพสำหรับการให้บริการโทรทัศน์ ตาม ประกาศ กสทช. เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์. (2560, 27 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 322 ง. หน้า 27.
- สมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย. (2555). งานประชุมสมัชชาดับเบิลยูบียู ไอซีอีวีไอ 2555. สืบค้นจาก <http://www.tab.or.th/wbu-icevi2012/index.php/th/>
- สำนักงาน กสทช. (2556). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการจัดจ้างที่ปรึกษาเพื่อวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ประจำปีงบประมาณ 2555. กรุงเทพฯ : สำนักงาน กสทช.
- ADA.org. (2010). *The Americans with Disabilities Act of 1990 and Revised ADA Regulations Implementing Title II and Title III*. Retrieved from https://www.ada.gov/2010_regs.htm
- International Telecommunication Union. (2018). *Accessibility to broadcasting services for persons with disabilities*, Retrieved from https://www.itu.int/dms_pub/itu-r/opb/rep/R-REP-BT.2207-1-2011-PDF-E.pdf
- United Nation. (2018). *Universal Declaration of Human Rights*, Retrieved from <http://www.un.org/en/documents/udhr/>

